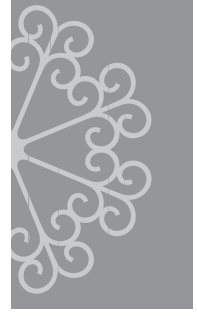

בית מדרש

בשבילי הפרשה

פרשת לך לך תשע"ז

זמני כניסת השבת

Baltimore, MD	4:36
Brooklyn, NY	4:23
Chicago, IL	4:13
Johannesburg, S. Africa	6:13
Lakewood/Deal, NJ	4:25
London, UK	4:01
Los Angeles, CA	4:33
Manchester, UK	3:59
Monsey, NY	4:22
Montreal, Quebec	4:09
Toronto, Ontario	4:37
Yerushalayim	4:06
Zurich, Switzerland	4:36

בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצר שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול לרב

לך לך

מציל מזוטו של ים

תן לי הנפש והרכוש קח לך וכו' ולא תאמר אני העשרתי את אברם. באוה"ח הק' לשון קח לך, והרי הוא כבר שלו שהצילו. ות' דב"ק קט"ז ע"ב אמרו שיירא שעמד עליה גייס וטרפה ועמד א' והציל, אם לא אמר שמציל לעצמו הדין הוא דהציל לאמצע (פירש"י כל א' יכיר את שלו ויטלנו), ובגמ' אמרו דאיירי דאפשר היה להציל ע"י הדחק (ורק כשאמר שמציל לעצמו ושחקו, הסכימו שיהא שלו), אבל בא"א להציל, זכה בכל מן ההפקה. ומלך סדום בעל גאווה חשב שיכול להציל ע"י הדחק, והכל שלו חוץ מחלק לוט דהיינו הציל לאמצע, ואברהם נתן מעשר מכל כי חשב הכל שלו, (וברש"י פי' שנתן מכל אשר לו ואין ראייה שנתן מהכניבוש אבל כן פי' האוה"ח), וראה כן מלך סדום ולכן אמר מלך סדום פשרה והרכוש קח לך, היינו שהוא נתן לאברהם לפי שיטתו. ובה ת' שם הא דיאמר אני העשרתי את אברם, והרי אברהם הציל, אלא מ"מ יטעון שיכול להציל בעצמו והוא נתן לאברהם.

ובעיקר מה שהביא האוה"ח מהמשנה הנ"ל, הנה כבר הקשו על המשנה לפי השר"ע שס"א בשם הרשב"א דמה שלוקח מהגזלן בע"כ לא חשיב שנוי רשות. וע' זכה בנתיבות קפ"א א' וז"ל הציל לעצמו ע' סמ"ע סק"א הטעם דמתיישבים מיניה, ולכא' תימא דהא בגזלן לא מהני ייאוש רק עם שנוי רשות אפילו בגזלן עכ"ל, ומבואר בס' שס"א סעיף ה' דאם נטלו מהגזלן שלא ברצונו דלא הוי שנוי רשות (ומקורו בטור וכמ"ש בב"י דמקורו ברשב"א ב"ק ק"א ע"ב בשם הראב"ד) וא"כ במאי קנה אותו כאן, ואין לחלק בין גייס ובין לסטים דהא בב"ק דף ק"ד במשנה כלל גייס ולסטים. ונראה דגייס שאני דהוי כמציל מן הנהר שהיא אבודה מכל אדם וכהפקד גמור הוא, והא דבב"ק דף ק"ד כלל גייס ולסטים יבואר בס' שס"א א"ח. ואם אחד אינו כאן לא אמרינן דהוי ייאוש שלא מדעת כיון שאינו כאן, דגייס הוי כאבדה ששטפה נהר דמהני ביה אפילו יאוש שלא מדעת, אבל ביכולין להציל ע"י הדחק שאינה אבודה מכל אדם ודאי לא זכה בחלק של מי שאינו כאן עכ"ל. וע' נתיבות שס"א.

ולפי הנתיבות שס"א שמישש המשנה שמיאש לפני שמגיע הגייס, יוצא דמה שכתב האוה"ח דטעם אברהם שהכל שלו הוא עפ"י משנה בב"ק, לכא' אינו נכון ואדרבה יוצא במעשה של סדום שלא זכה בו אברהם לפי הרשב"א וכן הדין היה חייב להחזיר. וכן פי' באמת בכתנות אור עה"ת, ואכמ"ל.

הערות ותגובות בלשה"ק או באנגלית יתקבלו ברצון במייל
bishvillehalacha@themir.org

דברי הבחינו

ויאמר אליו אני וגו' התהלך לפני והיה תמים (יז,א) בספורנו: היה תמים - קנה השלמות האפשר למין האנושי.

וכן בדברים (יח,ג): "תמים תהיה עם ה' אלוך" ובתרגום: "שלים תהי בדחלתא דה' אלוך".

מפורש בפסוקים שיהודי המבקש להיות יר"ש וללכת בדרך ה', צריך להיות תמים. כלומר, שתהיה לו 'שלמות'. איך מגיעים לשלמות? נאמר בתהלים (יטח), "תורת ה' תמימה", התורה היא התמימות, היא השלמות.

יש בזה שני עניינים: א. התורה מביאה לשלמות. ב. צריך שלימוד התורה יהיה בשלמות - בתמימות, כמש"כ (תהלים קיט,פ) "יהי לבי תמים בחוקיך למען לא אבוש", על האדם לעשות את החוקים ב'תמימות' למען תהיה תורתו שלימה ולא יבוש.

דברי הימים

מרן רה"י הגאון רבי נתן צבי פינקל זצוק"ל "א במרחשוון תשע"ב

מרן ראש הישיבה הגאון רבי נתן צבי פינקל זצוק"ל ידע לעמוד על טיבו ולהכיר במעלותיו של כל בחור. כך מצא את הדרך להעריך כל תלמיד ולפעול שימצא את כוחותיו ותכונותיו ויגיע לגדולות. בזכותו תלמידים רבים למדו להכיר את יכולותיהם וע"ז התעלו בתורה ויר"ש.

היטיב להגדיר זאת הג"ר צבי חשין שליט"א: אם כל אחד מבני הישיבה היה מחשיב את עצמו כפי שרה"י זצ"ל החשיבו, היו כולם יוצאים גדולי ישראל.

מעשה בבחור שהיה במצב רוחני ירוד, לאחר תקופה החליט להתחזק וביקש מרה"י שילמד איתו חברותא. מרן זצ"ל קבע איתו זמן ללימוד משותף קצר.

כאשר הכריז רבינו על רישום למבצע לימוד י"ב שעות ביממה, הגיעה רשימת הנרשמים לרה"י באמצע לימודו עם אותו בחור. פנה אליו רבינו ושאל: והיכן אתה

אמרו חז"ל (אבות א,טו) "עשה תורתך קבע", ונראה שזה ע"פ הכתוב (בראשית כה,ז): "ועקב איש תם יושב אהלים". כלומר, יעקב שהיה 'איש תם' היה 'יושב אהלים' - ישב בקביעות באהל, ואילו עשו היה מסתובב בחוץ בלי קביעות.

שתי מעלות אלו נצרכות בלימוד התורה: א. להיות 'איש תם' - שהלימוד יהיה בשלמות. ב. להיות 'יושב אהלים' - שתהיה תורתו קבע. והא בהא תליא, בלי מעלת ה'תם' אי אפשר שהלימוד יהיה באופן של 'קבע', כיון שאם אין לימודו בשלימות כראוי לא יתכן שהוא עיקר חייו וקביעותו. ובלי מעלת הקביעות לא שייך ללמוד בשלמות, כיון שתורתו עראי ולא יתכן שתתקיים בשלמות.

נאמר בתהלים (פדה), "אשרי יושבי ביתך" - המאוסר הוא היושב בבית ה', ישיבה זו היא הלימוד בקביעות, כך היא הדרך לקנות קנין התורה.

מרן ראש הישיבה רבי נתן צבי פינקל זצוק"ל

ברשימה? צחק הבחור ואמר: מה זה שייך אלי? במקום לענות הורה לו רבינו לרשום את שמו ברשימה. הבחור הופתע מאוד. באותה תקופה למד בקושי שעה-שעתיים ביום. אולם, בעקבות הוראת מרן זצ"ל החליט לנסות. יומיים הוא הצליח במשימתו, אך ביום השלישי התעייף ושכב במיטתו בשעת לילה מוקדמת, תוך שהוא מנסה בכח להשלים י"ב שעות בלימוד בספר קיצור שולחן ערוך, אך הוא נרדם.

בבוקר השכם התעורר כשהספר בידו, ברזיזות נטל את ידיו והמשיך ללמוד שעה ארוכה. לאחר מכן, מבלי משים לשעה המוקדמת, רץ לבית רבינו כדי לספר לו על הצלחתו.

רה"י התרגש עד מאוד, קם ונשק לו בחום. לאחר מכן הוציא בקבוק ליקר ושתה איתו "לחיים".

אותו בוקר הרגיש הבחור טעם בלימוד. באותו רגע קיבל החלטה נחושה לשנות את דרכו. בעמל רב סיים את כל ימי המבצע של י"ב שעות ביום, והמשיך להתעלות בלימודו. לאחר שנישא, המשיך ללמוד כאברך בישיבה עד שהפך לת"ח.

בין אדם למקום ובין אדם לחבירו תלויים זה בזה

תעביד.

אמנם ודאי הוא שאם אין במעשהו את אהבת חברו, חסר במעשה החסד, חסר בקיום המצוה של "ואהבת לרעך כמוך". אבל תכלית המצוה היא לקיים את ציווי הבורא יתברך. כמו שאין אדם מניח תפילין רק משום שעכשיו זכה לאיזו הרגשה או התעוררות מיוחדת ומשום כך ניגש ומניח תפילין, אלא עושה זאת משום שזו מצוה חשובה המתקיימת בכל יום ויום. ורק שצריך לעשותה עם הכוונה וההרגשה הנכונה. אולם יסוד קיומה הוא משום החיוב שחל ומתחדש עליו בכל יום ויום, כן הוא לגבי מצוות שבין אדם לחבירו, וכמבואר בדברי הרמב"ם (מלכים פ"ח ה"א) שגם מצוות שכליות, שלימותן היא רק אם יקבל אותן ויעשה אותן מפני שציוה בהן הקב"ה בתורה, ולא בגלל שהוא מבין זאת משכלו.

אברהם אבינו – יסוד החסד והאמונה

הוא בפתחת הדברים, שאברהם אבינו היה עמוד החסד, ועל שום כך נאמר "חסד לאברהם". והנה לכשנתבונן מי היה אברהם אבינו, הלא הוא היה הראשון שהכיר מכוח עצמו בקיומו של הקדוש ברוך הוא, אבי האמונה לישראל ולכלל באי עולם. ולא מקרה הוא שאברהם אבינו אף היה יסוד למידת החסד "חסד לאברהם", לפי שרק האחדות בין שני מידות אלו, יכולה להביא למדרגה גבוהה בשתייהן. ומכח זה זכה אברהם אבינו להיות יסוד האמונה ויסוד מידת החסד, "חסד לאברהם"! והאחד בלי האחר, אין די בכך.

ובדבר זה כאמור יש כאלו הטועים וחושבים, אם אני יושב ולומד בהתמדה, מתפלל בצבור שלש פעמים ביום, אפילו לומד מוסר, הרי אני מושלם, לא חסר לי כלום. אבל האמת היא, כי אם לקוי האדם בעניינים שבין אדם לחבירו, הרי כל מה שיש בו לא שוה כלל כל עוד לא נוהג כהלכה בעניינים שבין אדם לחבירו. זה הנוהג להקפיד רק באחד משני תחומים אלו, אין הדבר נחשב רק כחסרון בשלמות עבודתו ומצוותיו. אלא הוא כמי שאין לו כלום! וכן להיפך, יכול להיות בן אדם שעושה טובות וחסדים לרוב, אולם אם אין לו יראת שמים אף חסדיו ורוב מעשיו הטובים, אינם נחשבים

הרי שחסר בעצם החסד. ומי מקפיד על קיום מצוות שבין אדם למקום, אולם אינו מקפיד על קיום מצוות שבין אדם לחברו, חסר לו בקיום המצוות שבין אדם למקום, אף על פי שמקפיד לקיימן כהלכתן.

זה הביאור במה ששינוי (אבות פ"ג, מ"ז), "כל שרוח הבריות נוחה הימנו, רוח המקום נוחה הימנו", כלומר, אדם צריך שיהיה אהוב למקום ואהוב לבריות, ולזה בלא זה אין קיום כלל. ופשוט שאדם שאין רוח המקום נוחה הימנו, הרי לא חסר לו רק איזו מעלה או איזה חלק בשלמות, אלא כל עצמיותו משתנה מן הקצה אל הקצה. "רוח המקום אינה נוחה הימנו!"

מצוות שבין אדם לחברו הן בעצמן מצוות המקום

וביותר, שכל עניין האחדות והאהבה שבין אדם לחברו, שהוא שורש כל המצוות שבין אדם לחברו, אינו אלא היכי תימצי לכבד את הקב"ה. כאשר אדם עושה חסד עם חבירו, עליו לדעת שהוא אינו עוסק רק במעשה ההטבה לזולתו, אלא הוא עושה בזה את רצון הבורא יתברך בכך שמקיים את הצווי של "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט יח). מצוה זו היא חיוב גמור בדיוק כמו ציצית ותפילין, ולא כפי שהעולם מתייחסים לכך כמי שעושה איזו טובה מיוחדת, או שהוא מיוחד בהרגשה שלו, בכך שמרגיש את זולתו ומכח זה עושה את מעשה החסד, אלא זו מצוה וחיוב גמור מאת השי"ת.

ומבואר כן בגמרא בשבת (לא א), במעשה שנכרי אחד בא לפני שמאי ואמר לו 'גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת', ודחפו שמאי באמת הבנין שבידו. בא לפני הלל, וגיירו, אמר לו הלל: "דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה ואיך פירושה הוא זיל גמור". ופירש רש"י (שם ד"ה דעלך) שגם חיוב מצוות שבין אדם למקום הוא מכוח 'דעלך סני לחברך אל תעביד', כי גם הקב"ה נקרא 'רעך' כמו שדרשו חז"ל על הפסוק (משלי כז, י) 'רעך ורע אביך אל תעזוב'. הרי שמבואר ששני החלקים שורשם ועניינם אחד, 'דעלך סני לחברך אל

"ויאמר ה' אלקים במה אדע כי אירשנה" (בראשית טו, ח). "אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחאי מיום שברא הקדוש ברוך הוא את העולם לא היה אדם שקראו להקב"ה אדון עד שבא אברהם וקראו אדון". (ברכות ז, ב)

'תתן אמת ליעקב חסד לאברהם' (מיכה ז, כ). 'שכר חסד אשר לאברהם, אשר ציוה לבניו לשמור דרך ה' לעשות צדקה ומשפט' (רש"י שם).

יש להתבונן ביסוד מידותיו של אברהם אבינו. הנה, מדברי הגמרא בברכות מבואר שעיקר מידתו של אברהם אבינו היא מידת האמונה, שהרי הוא זה שקראו להקב"ה 'אדון' והביא לקיום תכלית העולם בהמלכת ואדנות הקב"ה. כך גם נהג הלכה למעשה בכל עת ועת, וכמו שאמרו חז"ל עה"פ "את הנפש אשר עשו בחרן": "אברהם מגייר את האנשים", שהיה מכניסן לתוך ביתו, מאכילן, משקן ומקרבן לפני השכינה. כל עניינו של אברהם בכל עת היה להמשיך ולקיים את מלכות ואדנות ה' בעולם.

ומדברי הנביא במיכה מבואר, שהמידה העיקרית אצל אברהם אבינו היתה מידת החסד, "שכר חסד אשר לאברהם". ויש להתבונן בשייכות שבין שני עניינים עיקריים אלו שבאברהם אבינו ע"ה, מידת החסד ומידת האמונה.

והנה, מצוות התורה נחלקות לשני עניינים, מצוות שבין אדם למקום ומצוות שבין אדם לחברו. ואמנם יש הסוברים, כי אין כל שייכות בין שני חלקים אלו, ועל כן אינם מקפידים על אלא רק על אחד מהם. כגון שמקפידים על מצוות שבין אדם למקום ולא מקפידים על מצוות שבין אדם לחברו. ויש גם העושים להיפך, שמקפידים בעיקר על מצוות שבין אדם לחברו ולא מקפידים על מצוות שבין אדם למקום. דבר זה הוא טעות גמורה הוא, משום שכאשר ישנה הקפדה על האחד בלי שמקפיד באותה המידה אף על החלק השני, אין זה חסרון רק בשלמות האדם ובשלמות קיום המצוות. אלא חסר בעצם קיום המצוה שמקפיד על קיומה. אדם שעושה חסד אולם אינו מקפיד על מצוות שבין אדם למקום,

ממנו לחלוק לאחרים מאותו ממון שעמל קשה להשיגו, האם רק טובת עצמו ו'כיסו' לנגד עיניו, או שיש בו את מעלת ה'אדם' ועושה מה שמחוייב וצריך לעשות. וכן בכעסו, כאשר פוגעים בו, פוגעים בכבודו, האם רואה רק את עצמו וכיון שפגעו בו מיד מאבד שליטה על עצמו וכועס ונוהג כפרא, או שעוצר בעד עצמו וכובש כעסו. בשלשה אלו, עומדים על טיבו של אדם, עד כמה הוא 'פרא' ועד כמה הוא 'אדם'!

אמנם חז"ל הזכירו רק 'כוסו כיסו וכעסו', אולם עינינו הרואות שיש כמה וכמה דברים בהם ניכר האדם. בחור בישיבה ניכר בפנימיה ובחדר אוכל. יתכן שבבית המדרש הוא נראה צדיק תמים, עובד ה' בכל כוחו. אולם כשהוא נכנס לחדר אוכל או לדירה, הוא לפתע מתגלה כ'פרא אדם'. ובאמת הדבר תמוה, איך יתכן שאדם יתנהג כך, האם הוא אכן צדיק ועובד ה' כפי שהוא נראה בבית המדרש, או שהוא אכן פרא אדם כפי שהוא נראה בחדר אוכל ובפנימיה. כיצד באדם אחד מתגלים שני חלקים מנוגדים, במקום אחד הוא נראה מתלמידי אברהם יצחק ויעקב, ובמקום אחר הוא נראה מתלמידי ישמעאל, וכי שוכנים בקרבו שני אנשים שונים זה מזה בתכלית?

אך התשובה היא, שישנו חסרון בעצם הפנימיות שלו. אם אין התנהגות ראויה בפנימיה או בחדר אוכל, על כרחך שחסר גם בכל יסוד עבודת ה' שלו, וכפי שנתבאר. עבודת ה' בבין אדם למקום ועבודת ה' בבין אדם לחבירו, ענין אחד הם. אם בונה את עצמו כעובד ה' בתפלה, בתלמוד תורה, אך לא נוהג באותה המידה בעניינים שבין אדם לחבירו, א"כ אף התפלה שלו במדרגה פחותה עד מאוד. ולכן אין תימה למה אין כל השפעה מתפילתו ותורתו על כלל הנהגתו.

בין אדם לחברו – גדרי הלכה כבכל מצוות והנה, כיון שנתבאר גודל חשיבות העבודה בעניינים שבין אדם לחבירו, ברור הדבר שכשם שבכלל המצוות לומדים ומקפידים לקיימם לפרטיהם ודקדוקיהם, כך בהנהגת בין באדם לחבירו יש לדעת במה נצטוינו והיאך יש לקיים חלק זה שבתורה [היינו מלבד הדברים הברורים כגול, נזיקין וכדו']. חובה ללמוד מתוך הספרים המיועדים לכך, כגון ספרי הח"ח זיע"א וכדו'. ונזכיר כמה נקודות חשובות שיעמדו לנגד עינינו טרם ניגש לעשיית טוב וחסד עם זולתנו.

כמה דרגות יש בבין אדם לחבירו ובמעשה החסד. ראשית לכל, 'לא תעשה'. היינו להימנע מדברים העשויים להסב צער ועגמת נפש

למעלת מעשים טובים. וכפי שמצינו אצל אברהם, שמצד אחד נצטווה "לך לך מארצך" שקיום ציווי זה הוא תכלית האמונה ויראת השמים, ומאיך הוא אשר נאמר בו "חסד לאברהם".

עיקר דרגת 'אדם' – בנתינה לאחרים

האדם מטבעו הוא 'פרא אדם'. והנה, 'תואר' זה - "פרא" לא נאמר רק על ישמעאל, אלא על כל אדם ואדם, וכמו שנאמר (איוב יא, יב): "ועיר פרא אדם יולד". כל מי שהוא 'אדם' הרי בלידתו הוא 'עיר פרא', כלומר, נמשל לחמור הבר. מהותו ותכונתו של חמור הבר הוא, ריצה ורדיפה במקום פתוח, ללא רסן וללא גבולות. ואמנם ניתנה לאדם בחירה לרסן את עצמו, אבל מטבעו הוא כאותו חמור הבר, ומבקש לדאוג לעצמו, לשרוד, לאכול ולחיות. וכיון שכבר אמרו חז"ל (יבמות כה, ב), "אדם קרוב אצל עצמו", עד שמחמת קירבה זו הוא פסול לעדות, הרי הוא חשוד על השקר בכל הנוגע אל עצמו, אף האיסורים החמורים נעשים לו להיתר. ללא עבודת המידות, הרי הוא כאותו 'עיר פרא' שרגיל לעשות ככל חפצו ללא רסן. ואנו רואים מעשים שבכל יום, היאך עסוק האדם סביב עצמו וסיפוק צרכיו, נוטל לעצמו, חוטף לעצמו, וודאי במידה זו דומה הוא יותר ל'עיר' מאשר לבני אדם...

יש תופעה מאוד מעניינת, הרבה פעמים כשיש ציבור שרוצים לראות איזה דבר או אדם כל שהוא, מתחילים לדחוף כדי שיוכלו לראות. והדבר תמוה ביותר, מה הענין בדחיפה זו, וכי ממתינים להם 'מיליונים'? כאלו מריבות בשביל כלום?! אלא שרואים אנו שזה הוא טבעו של האדם, 'עיר פרא כי יולד', כאשר אדם אינו עובד על מידותיו, תכונת ה'פרא' שולטת עליו, והתנהגותו בלי רסן ובלי גבולות.

בכוסו בכיסו ובכעסו

עוד אמרו חז"ל (עירובין סה, ב): "אמר רבי אילעאי בשלשה דברים אדם ניכר בכוסו ובכיסו ובכעסו", בשלשה דברים אלו מתגלה מי הוא באמת האדם, שהרי שלשה דברים אלו סובבים סביב האדם המצומצם והמרוכז בעצמו. 'כוסו' – זוהי תאוות השתיה והאכילה. כאשר אדם אוכל הוא דואג רק לעצמו, ואז אפשר להבחין עד כמה הוא 'פרא' ועד כמה הוא 'אדם'. הוא הדין בכיסו, כאשר מבקשים

כמעשים טובים. ולכל היותר ייחשב כאדם בעל התנהגות נאותה, יש שיכנוהו 'ג'נטלמן', אבל הוא לא 'בעל חסד'. שני עניינים אלו, 'בין אדם למקום' ו'בין אדם לחבירו', אינן כשתי פרשיות נפרדות, אלא ענין אחד הוא.

קבלת התורה תלויה בבין אדם לחבירו

בהקדמה לקבלת התורה נאמר (שמות יט, ב): "ויחן שם ישראל נגד ההר", וביאר רש"י (ע"פ מכילתא), "ויחן" לשון יחיד, משום שחנו "כאיש אחד בלב אחד", באחדות מלאה. בדברי הכתוב האלו מבואר, שאם לא היתה חנייתם 'בלב אחד', לא היה שייך כלל לזכות לקבלת התורה!

והנה בענין זה צריך תיקון גדול, כי ישנם הסבורים שאם יתשלבו בקיום הראוי של המצוות שבין אדם למקום, הרי שודאי חסר בפנימיותם ועתידין ליתן על כך את הדין. אולם על מצוות שבין אדם לחבירו, אדם חושב שאין הדבר מחסר במהותו והוא לא יצטרך ליתן את הדין על דברים אלו. אבל האמת היא שכשם שדנים את האדם על מצוות שבין אדם למקום, כך ידונו אותו איך הוא התנהג בין אדם לחבירו, ואינה צריכה לפנים שאם פגע או הזיק או הלבין פני חבירו ודאי ייענש על כך, אלא אפילו אם נמנע מלעשות מעשה חסד או צדקה וכדומה מתי שמחוייב בכך, יידון על כך באותה המידה שנמנע מלקיים מצוה שבין אדם למקום בשעה שחלה עליו חובה של איזה מצוה!

מתי יגיע מעשי למעשי אבותי – שהשלימו עצמם בשני עניינים אלו

והנה, אמרו חז"ל (תנא דבי אליהו רבה, פרק כה): "שכל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב, שלא קנו האבות העוה"ז והעוה"ב וימות בן דוד אלא בשביל מעשיהם הטובים ותלמוד תורה". התביעה על כל אחד לשאוף ולומר מתי יגיעו מעשי לתכלית הדרגה שהגיעו אליה האבות, ומהי? "מעשיהם הטובים ותלמוד תורה". אחדות בין שני תחומים אלו, היא תכלית עבודת האבות, וכלפי זה חלה החובה והשאיפה של כל אחד ואחד.

והנה, לו יצויר שיהיה אחד שיצליח להגיע לידי דרגת האבות באחד משני עניינים אלו, לא קיים חובתו כלל וכלל ועדיין רחוק הוא מדרגת האבות ככל שאר בני אדם. אין כאן ב' מהלכים נפרדים, אלא הדרגה הגבוהה שצריך להשיג היא באחדות שבין ב' העניינים. ורק על ידי כך, זוכה למעלת תלמוד תורה וזוכה

1 על הפסוק (ירמיה ב, כד): "פרה למוד מדבר, באוות נפשה שאפה רוח", פירש המצודות דוד, 'הרי את כפרא הזה הלמוד והרגיל במדבר אשר באות נפשה שאפה רוח, רצונו לומר אין מי מכריחה לרוץ ולרדוף, אבל היא בחפצה תרוץ ותרוץ בכל עת, ומושכת את האוויר אל בית הבליעה כדרך הרצים מהרה'.

לחברו. בחור שיושב בלי חברותא זה לא ענין פרטי שלו, אלא כולם אשמים בכך, משום שכולם מחויבים לדאוג לו ולסייע בעדו למצוא חברותא. כמו כן, בחור שמגיע לחדר אוכל ואין לו מנה לאכול, אין זה ענין פרטי שלו, אלא כולם מחויבים לדאוג לו. אדרבה, כאשר כולם דואגים לכולם, וההרגשה הכללית בישיבה היא הרגשה של דאגה וטובת הזולת, אזי מתקיימת מצות החסד בדרך המובחרת ביותר ובדואי יהיה די והותר לכולם. כמו שהבאנו לעיל בשם מרן הגר"ח זצ"ל בביאור הגמרא "ששה מתכסים בטלית אחת".

מרן ראש הישיבה זצוק"ל סיים את דבריו בדברים אלו:

היום בבוקר היתה בליבי הרגשה לא נעימה בתפילה, כדי להרגיש לעשות חסד צריך שהלב יהיה מלא בלי שום פקפוק. לא שחס וחלילה יש קפיידא על משהו ולא טענה...

היום בתפילה היה רק חלק יחסי מהציבור, ואם זה כך כבר בתחלת הזמן, אם 'מתגלשים' רחמנא ליצלן, 'מתגלשים' הרבה. זה פגע בלבי היום...

דברי חז"ל (שבועות לט, א): "כל ישראל ערבים זה בזה", נאמרו הן בענינים גשמיים, הן בחסד והן ברוחניות. אם מקפיד על בין אדם לחבירו וחסר בבין אדם למקום, אינו כלום! אני מבקש, שהתפילה בבקר תהיה כמו שצריך, איזה יום שיהיה, ולכל הפחות בששת ימי הלימוד.

לא יכולתי בלי להזכיר, זה מאד הפריע לי, אתם לא מוכרחים להתחשב עם הרגשות שלי...

שה' יתן שלב כל אחד ואחד ירגיש את חבירו, וכל אחד יקרב את חבירו ושנגיע לדרגה של איש אחד בלב אחד, הן בבין אדם לחבירו, הן בין אדם למקום, שהסדרים התפילה והלימוד יהיו מלאים וגדושים בכל מקום שהוא ובזכות זה יהיה סייעתא דשמיא וזמן מוצלח, וה' יקבל תפלתנו אמן!

של ר' יהודה בר אלעאי למדו תורה מתוך הדחק, אך יש כאן עומק נוסף. בדרך הטבע אין אפשרות שטלית אחת תכסה שישה אנשים, ובפרט אם כל אחד מאותם ששה תלמידים ימשוך את הטלית לעצמו וינסה להתכסות בה, ודאי אף אחד מהם לא היה יצליח בזה. אולם אם כל אחד חושב על השני, מוותר על חלקו ודוחף את הטלית לצד השני כדי שחבירו יהיה מכוסה, באופן זה כולם יהיו מכוסים. זהו החסד המעולה ביותר, כאשר נעשה מתוך אחדות אמיתית.

חיוב נוסף בבן אדם לחבירו - אצל בני התורה

והנה, לבן תורה יש חיוב מיוחד של עשיית חסד, אשר מלבד מה שמצווה לנהוג כראוי בבין אדם לחבירו ולעשות חסד, מצווה הוא להקפיד על כך מצד החיוב לקדש ש"ש והאיסור הנורא לחלל את ה'. וכדברי הגמרא (יומא פו, א): "היכי דמי חילול השם, אביי אמר כדתינא 'ואהבת את ה' אליהך' שיהא שם שמים מתאהב על ידך, שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות. מה הבריות אומרות עליו, אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה, אוי להם לבריות שלא למדו תורה, פלוני שלמד תורה, ראו כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו". ההיכי תמצוי לקדש את שם ה', או חלילה להיפך, הוא ע"י הנהגת בין אדם לחבירו. ואם אי אפשר לומר עליו 'כמה נאים מעשיו' הרי זה חילול ה', כמבואר בדברי הגמ' שם. נמצא שמלבד החובה המוטלת על כל אדם בהנהגת בן אדם לחבירו וכפי שמצוים על קיום כל התורה, נתייחד בן התורה בציווי נוסף זה מצד קידוש שם שמים. בן תורה מחויב בהנהגה אחרת, בלבוש אחר, בהליכה אחרת, הוא מחויב לגרום לכך שיאמרו הבריות 'כמה נאים מעשיו' וזה הוא קידוש ה'.

את מצות החסד אפשר לקיים לא רק במקרים קשים של צדקה או מחלות ה"י, מתגלגלים בינינו כל העת מצוות שבין אדם

לזולתנו. כמה נכשלים באונאת דברים כאשר מצער אדם את חבירו בלא שים לב, וברגע אחד של כעס מדברים קשות, מלבינים פני חבירו ובאים לידי שפיקות דמים ל"ע. וכן גזל שינה ושאר דברים שנעשים ללא שימת לב, ובמידה רבה יש בהם חומר על גזילה והיזק. היות וכאשר גוזל אדם מחבירו, הוא יודע שגזל או היזק וכשישוב בתשובה יידע למי להשיב ולבקש את מחילתו. אולם באונאת דברים ושאר אופני הצער, יכול אדם לחיות עד מאה ועשרים ולא לדעת שפגע כלל בזולתו, ועלול להתמיד ולשנות בפגיעתו. אם לא ימחה הנפגע בפניו, נמצא חוטא ונכשל מידי יום, והוא בטוח שהוא צדיק גמור! על כן חייב כל אחד לדעת וללמוד ממה להימנע וממה להיזהר, בפרט ובפרט בעניינים אלו.

הדרגה היותר גבוהה היא קיום החסד ב'קום ועשה'. וכדי שיהיה מעשה החסד מושלם וראוי צריך להקפיד שלא יהיה בחסד שום צד שלילי, שלא תהיה נגיעה עצמית. שהרי אם עושה החסד בכדי לקבל חזרה טובת הנאה, הרי אין זה חסד כי אם עשיית עסק ומסחר. זה הוא עשיית 'ביזנס', החלפה 'שלי שלך ושלך שלי'. לכן יש להקפיד על נקיות, שיעשה לשם טובת חבירו בתכלית.

יש בזה עוד דרגה אחרת, גבוהה יותר, והיא עשיית החסד באחדות. אף אם עושים החסד כראוי, אבל כשהחסד נעשה 'כאיש אחד בלב אחד', כאשר כולם משתתפים ועושים החסד לטובת הכלל כולו, זהו חסד מושלם. כאשר ציבור גדול שותף כולו בטובת הכלל, ואין שם מחשבה עצמית אלא מחשבת הכלל, זהו החסד המעולה ביותר.

וכדברי ראש הישיבה הגר"ח זצ"ל, שהזכרנו כמה פעמים², על דברי הגמרא (סנהדרין ס, א), "יראת ה' היא תתהלל זה דורו של רבי יהודה ברבי אילעאי, אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אילעאי שהיו ששה תלמידים מתכסים בטלית אחת ועוסקין בתורה. וביאר הגר"ח זצ"ל, שאמנם לפי פשוטו באים ללמדנו שדורו

2 ראה בהרחבה בשיחות מוסר (מאמר 'ההכנה לקבלת התורה').

Inherited Powers

Harav Hagaon Elimelech Reznik Shlit"א

The fifth *perek* of *Pirkei Avos* includes two statements about Avraham Avinu. One mishnah says: *עֲשֶׂה דורות מנח ועד אברהם, להודיע כמה ארך אפנים לפניו, שכל הדורות היו מקעיסין ובאין, עד שבא אברהם וקבל שכר כלם*. The following mishnah says: *עֲשֶׂה נסיונות נתנסה אברהם אבינו עליו השלום ועמד בקלם*. Rav Chaim Volozhiner notes that in the first of these two mishnayos, Avraham is referred to without the title "Avinu," while in the second, which discusses his *nisyonos*, he is referred to as Avraham Avinu.

Rav Chaim Volozhiner offers a fascinating insight to explain this discrepancy. The passuk in Mishlei (20:7) states: *מתהלך בתמו צדיק אשרי בניו אהרי*. When a tzaddik labors to acquire certain *middos*, the effect of his efforts is that these traits become ingrained in the nature of his progeny. His *avodah* causes a change in his physical makeup, and this is passed on to his children – who, with a little bit of effort, can develop the same traits.

Throughout Jewish history, says Rav Chaim Volozhiner, many Jews – even the simplest ones – have given up their lives *al kiddush Hashem*. Where does that ability come from? It's ingrained in us from Avraham Avinu, who put his life on the line at Ur Kasdim for the sake of his emunah in Hashem. According to some Rishonim, this was one of Avraham Avinu's ten *nisyonos*; it was a tremendous challenge. Yet when his descendants did it, it looked relatively simple, because Avraham caused *mesirus nefesh* to become second nature to his descendants.

Rav Chaim Volozhiner offers another example of the way Avraham Avinu's actions affected his descendants. There are people who have an intense, sudden yearning to go to Eretz Yisrael and leave everything behind. The ability to do this comes from Avraham Avinu's withstanding the *nisayon of lech lecha*, in which he left his home and family and traveled to Eretz Yisrael.

A third *middah* that we have in our genetic makeup from Avraham Avinu is the ability to accept all of the *gezeiros* of Hakadosh Baruch Hu, and not question or complain about His *hanhagah* when things don't go the way we would have preferred. This attitude of *כל דעביד רחמנא לטב עביד* comes from Avraham Avinu's listening to Hashem without question, as Rashi says: *ולא הרהר אחר מדותי*.

Our zeideh Avraham not only bequeathed *zechusim* to us when he passed these *nisyonos*, he also invested in us the power to overcome similar situations that arise in our own lives.

Chazal tell us that a person should ask himself: *מתי יגיעו מעשי למעשה*

אבותי אברהם יצחק ויעקב. The Sfas Emes notes that the word *יגיעו* is related to the word *נגיעה*, to touch. Our actions may never actually reach the level of those of the Avos, but we can still "touch" and connect to their actions, because we possess the ability to pass *nisyonos* similar to those of Avraham Avinu.

The Power of Yechidus

One attribute of Avraham was that he was called "Ha'Ivri" – he was on one side, and the rest of the world was on the other side.

The *Matteh Moshe* cites a Midrash that teaches that Hashem said, "I am unique (יחיד) in My world, and he (Avraham) is unique (יחיד) in his world." Hashem is a *yachid* and Avraham is a *yachid*, and therefore, Hashem gave us, Avraham's children, a day of *yechidus*: the day of Hoshana Rabbah. On Hoshana Rabbah, we have a special connection to Hashem, a private line that no one else can access. The Midrash says that Hashem said that if we merit a *kapparah* on Rosh Hashanah, good, but if not we have Yom Kippur; and if not, we have the "*yom hayachid*" of Hoshana Rabbah.

In a similar vein, the *Matteh Moshe* continues, Chazal note that Hashem's Name א-ה-י-ה has the *gematria* 21, and Avraham was the twenty-first generation from Creation, and Hoshana Rabbah is the twenty-first day of Tishrei. Through Avraham's power of *yechidus*, we were *zocheh* to a *yom hayachid*, which has a special capacity for *kapparah* that the other *yamim tovim* don't have.

Parenthetically, this statement of Chazal seems very puzzling, because the Mishnah says that there were ten generations from Adam to Noach and another ten generations from Noach to Avraham, and these generations are specified in the pesukim of the Torah in Parashas Bereishis and Parashas Noach. How, then, can Chazal say that Avraham was the twenty-first generation after Creation?

The *Kaf Hachaim* (664), in Hilchos Hoshana Rabbah, cites this Chazal and asks this question. He answers that Noach can be counted as two generations, one before the Mabul and one after the Mabul. After the world was destroyed and restarted, it was considered to be a new generation, even though both periods were in Noach's lifetime. If Noach is counted as two generations, then Avraham is the twenty-first generation.

Perhaps we can suggest a different approach. It is possible that Avraham himself can be counted as two generations, because he underwent a name

and identity change, from Avram to Avraham. So fundamental was this life change that the Gemara says that it is forbidden to use the name "Avram" without the *hei*. Since Avraham acquired a new name and became a new person, perhaps he can be counted as generations 20 and 21.

Be that as it may, what is the significance of Avraham's being a *yachid*?

Being a *yachid* means not being influenced by others and by whatever else is going on in the world. It means being able to look in the Shulchan Aruch and do what the Shulchan Aruch prescribes, even if other people are not doing it. A *yachid* says, "I know what the Eibishter wants, and I'm going to do it no matter what. I will not measure myself against what is going on in the world, nor will I evaluate myself relative to my peers."

Noach was different from Avraham in this regard. The Torah states: **וְנֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו**. Those that interpret this statement negatively explain that he was a tzaddik in his generation, but had he lived during Avraham's time he would not have been considered a tzaddik.

Noach was the biggest tzaddik in the world – but because he measured himself against the people of his generation, he didn't reach his full potential. Avraham, on the other hand, didn't measure himself against anyone. He used the power of his emunah in Hashem to stand up against the entire world – and that is the *koach* of *yechidus*.

Rab Yerucham explains that when we say that Hakadosh Baruch Hu is a **יחיד בעולמו**, we mean that He can do whatever He wants, and He doesn't need any help from anyone. Similarly, a person who has this trait of *yechidus* has within himself all of the tools and *kochos* that he needs in order to reach his potential. Through *yechidus*, Avraham was able to withstand all of his *nisyonos*.

The Power to Stand Firm

The passuk in Shir Hashirim states: **אִם חוֹמָה הִיא נִבְנָה עֲלֶיהָ טִירַת כֶּסֶף** – if a person is firm like a wall in his *avodas Hashem*, then great edifices can be built upon him, but if he is shaky and moveable like a door, all that can be constructed upon him is a *tzurah*, which, the *meforshim* say, is something that exists temporarily and can be erased. The Midrash applies this description of a *chomah*, a wall, to Avraham Avinu, who was the foundation of Klal Yisrael.

Are you firm as a wall in your *avodas Hashem*, or do you waver like a door? A lot of people start the *zman* with great *she'ifos* and plans, but not everyone makes it to the end with that same vision. The difference is whether we make ourselves into a wall or a door. If you wake up one morning and say, "Today I

don't have *cheishek*" – that's being a door. The problem with a door isn't only that it opens and closes and isn't consistent; the problem is that you can't build on a door. A structure built on something as shaky as a door will not remain intact; it will be only a temporary *tzurah*. In order to build an edifice for generations, an *avodah* that will last, a person has to be a *chomah*. That comes from the *koach* of *yechidus* – not to be influenced by what's going on in the world.

The Power to Change

On the first passuk of the parashah: **וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ לְךָ מֵאֶרֶץ אֲרָץ** and **וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָרָאךָ**, the *meforshim* ask why Avraham was told to leave first his country, then his birthplace, and then his father's house. Shouldn't the order have been reversed? First he should leave his father's house, then his birthplace, and only then his country!

In the *nisayon* of *lech lecha*, the test wasn't only for Avraham Avinu to leave his physical location and move to Eretz Yisrael. Rather, Avraham Avinu had to separate himself from the culture he was born into and the *hashfkafah* he was brought up with. When uprooting oneself in a spiritual sense, it is easier to disconnect from the influence of one's country, more difficult to disconnect from the influence of one's birthplace and immediate surroundings, and most difficult to disconnect from one's family and home – especially a home steeped in idolatry, like that of Terach.

Change is hard. Making a decision that involves change is hard. Yet at times, it may be necessary to move to a different place, a different yeshiva, or a different city, because the place you are currently in is having a negative influence on you. A person might be living on a block where there are influences that can harm his children, or he might be working in a place where he himself is exposed to bad influences. The hardest thing for a person to do when he's comfortable in his environment is to make a change and move away from the environment he is used to. "I can't leave," people tell themselves. "I know there are things here that are not good, but I'm stuck here for life."

We learn from Avraham Avinu that a person can always uproot himself and move to a place that is better for him in *ruchniyus*. This power of *lech lecha* is yet another attribute that we acquired as a result of Avraham Avinu's withstanding his *nisayon*.

As we go through these *parashiyos* and learn about the ten *nisyonos* of Avraham Avinu and the experiences of the Avos, we should realize that we can connect with everything the Avos went through, because the power they exerted when going through those situations have been transmitted to us.

May we all be *zocheh* to these *madreigos*. Gut Shabbos.

This week's Bishvilei Haparsha is sponsored by:

